

บทที่ 4

เมือง : การเกิด การเปลี่ยนแปลง การเสื่อมสลาย ทฤษฎีและแนวความคิด

การเกิดเมืองหรือการเกิดนคร สามารถอธิบายได้จากหลายปัจจัย ทั้งนี้ก้าบได้สภาวะของสังคม เก็บพิชิตในป่าและสร้างรัฐมนุษย์ไม่สามารถควบคุมการผลิตอาหาร จึงทำให้เป็นการยากที่จะเกิดอารชิพที่นookหนีออกจากภาระอาหารเพื่อบังชีพ โดยเฉพาะอารชิพที่เอื้อต่อความเป็นเมือง

การเกิดเมืองหรือการ จะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อเริ่มจากการที่มนุษย์รู้จักปลูกพืช และทำปุ่สัตว์ดังนั้นในบทนี้ จึงเริ่มทำการพินิจศึกษาในประเด็น “การตั้งถิ่นฐาน” เป็นเบื้องต้นตามด้วย ทฤษฎีการเกิดเมืองจากปัจจัยอื่นเช่น เมืองในยุคโบราณ เมืองอุดมทรัพย์ เมืองหลัง อุดมทรัพย์ เป็นต้น ทั้งนี้เนื้อหาในบทนี้จึงประกอบด้วย (1.) ความน่า (2.) การตั้งถิ่นฐาน (3.) การเกิดเมืองครั้งแรกในโลก (4.) เมืองยุคโบราณ (ความอุดมสมบูรณ์ของดินหลักสี่ ส่วนเกินหรือผลผลิตเหลือ ตลาด การเมืองและการลงคราม) (5.) เมืองอุดมทรัพย์ (6.) ทฤษฎี การเกิดเมืองของอัลล์แมน และ (7.) ความสั่งท้าย

1. ความน่า

เมื่อมนุษย์รู้จักเลี้ยงสัตว์และปลูกพืช เป็นจุดเปลี่ยนแปลงมนุษยชาติที่สำคัญ เพราะเกิด ปรากฏการณ์การตั้งถิ่นฐาน ซึ่งการตั้งก่อร่างเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดขุนชนแบบเมือง และ เมืองทั้งก่อร่างมหันต์ที่เพื่อป้องกัน การรุกรานของข้าศึกตัวรุเป็นสำคัญ เมืองจึงมีกำแพงเมือง และป้อมปราการล้อมรอบ ส่วนตลาดเป็นสถานที่ๆ เกิดขึ้นเพื่อสนับสนุนความต้องการระหว่าง ชุมชนและเมืองที่เก็บข้อมูลปัจจัยภายนอก หรือ สนับสนุนต่อการดำเนินชีวิตร่องรอยที่อาจดับอยู่ ในเมืองเป็นสำคัญ ดังที่ได้พินิจศึกษาทฤษฎีการเกิดเมืองเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ของพื้นดิน และน้ำ (โดยเฉพาะน้ำจืด) การตลาด (Marketplace Product Theory) การเมืองและการ ลงคราม (Politics and Warfare Theory) เป็นต้น

ทฤษฎีการเกิดเมืองในระยะแรก ๆ เป็นไปตามตั้งที่ได้กล่าวมาข้างต้น สำหรับ “กรุง โรม” ซึ่งเกิดก่อนคริสต์ศักราชไม่นานจัดเป็นเมืองที่เข้าข่ายคำจำกัดความเมืองที่ว่า “เป็นการตั้ง ถิ่นฐานขนาดใหญ่อย่างถาวร และการประกอบอาชีพนักเกษตรกรรมที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ การค้าขาย” จากคำจำกัดความเมืองตามนัยข้างต้น กรุงโรม จัดเป็นสถานที่แรกที่เข้าข่ายคำ

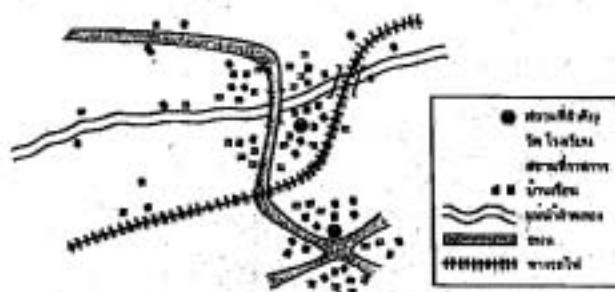
จำกัดความตั้งถาวร” (Mark Abrahamson 1980 P.48) ปลายยุคกลางเมืองมีขนาดใหญ่ เจริญเติบโตเพิ่มขึ้นและมีหน้าที่เพิ่มขึ้น (Size and Function) เมือง จำนวนมากในทวีปยุโรป เริ่มพัฒนามีขนาดเท่ากับสถานที่ตั้งที่ขยายของกองทัพโรมัน การตัดสินใจเลือกสถานที่ตั้งเมือง เน้นตัวบทบาทในการป้องกันการรุกรานเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม เมื่อเข้าสู่ยุคสำรวจและการ กำเนิดลักษณะนิยมไอล่าวัตตุธรรมที่ 16 ก่อให้เกิดการตลาดสมัยใหม่ “หน้าที่ของเมืองต่าง ๆ ตั้งถาวร ที่นอกเหนือจากการป้องกัน (defense) ได้แก่ การค้า (commerce) ในศตวรรษที่ 17 (ค.ศ. 1600 – 1700) เมืองเหล่านี้ส่วนมากกล้ายเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ของชาติเหล่านั้น ประกอบกับการปฏิริวัติอุตสาหกรรมเมื่อประมาณกลางศตวรรษที่ 18 (ค.ศ. 1750) ทำให้เมืองต่าง ๆ ในยุโรปในศตวรรษที่ 18 (ค.ศ. 1700 – 1800) มีวิถีชีวิตแบบ เมืองที่มีลักษณะพิเศษมากยิ่งขึ้นซึ่งการตั้งถาวรสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลมาจากการปฏิริวัติอุตสาหกรรม โดยเฉพาะโครงสร้างอาชีพที่เกี่ยวกับการทำงานในระบบโรงงาน ซึ่ง เกิดในกรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศอังกฤษ และแพร์กราชายสู่เมืองต่าง ๆ ของยุโรป (ดูรายละเอียดใน Mark Abrahamsom , 1980)

2. การตั้งถิ่นฐาน (Settlements)

จากแนวความคิดของ แอดัม สมิธ ที่ว่า “ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นดิน” มีผลต่อ “การตั้งถิ่นฐาน” (Settlement) หรือ “ความอุดมสมบูรณ์อันเกิดจากแม่น้ำและแม่น้ำน้ำท่า เพื่อสนับสนุนความต้องการทางกายภาพของมนุษย์” ก่อให้เกิดการตั้งถิ่นฐานที่ยังคงให้เกิด ชุมชนแบบเมืองต่อมามีปัจจัยการเกิดเมืองบนพื้นที่ ห้าให้สมควรทำการพินิจพิจารณา “การ ตั้งถิ่นฐาน” ก่อนที่จะศึกษาทฤษฎีที่เกิดจากปัจจัยอื่นๆ ท่อไป

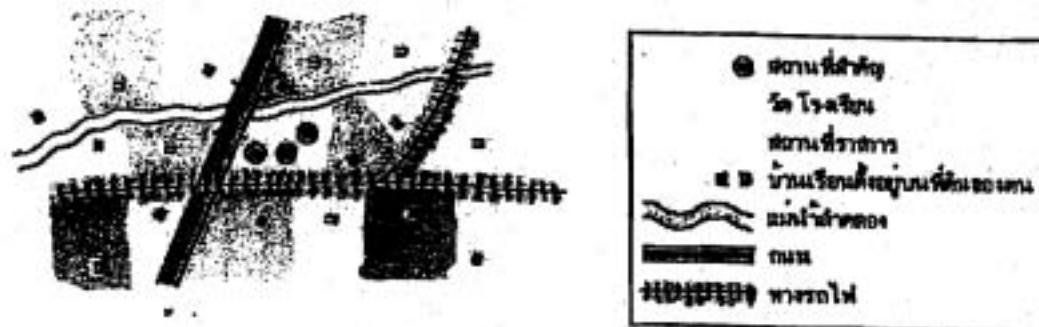
การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ในระบบแรกเริ่มเป็นไปในลักษณะที่ปราศจากการวางแผน ส่วนหน้า ประกอบด้วย (1) การตั้งถิ่นฐานแบบกลุ่ม (2) การตั้งถิ่นฐานแบบกระจาย (3) การตั้งถิ่นฐานแบบเส้นตรงหรือเป็นแนว (กรรณิการ ศุขเกษม (อัษฎากุล), 2530 หน้า 17-19 อ้างใน Meer, 1968 หน้า 87)

(1) การตั้งถิ่นฐานแบบกลุ่ม (Cluster type settlement)

การตั้งถิ่นฐานแบบเป็นกลุ่มเป็นการตั้งถิ่นฐาน โดยมิได้มีการวางแผนล่วงหน้า ลักษณะเด่นของการตั้งถิ่นฐานแบบนี้ได้แก่ การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ๆ ใกล้กับวัด โรงเรียน ฯลฯ ส่วนใหญ่น่าจะอยู่โดยรอบหมู่บ้าน

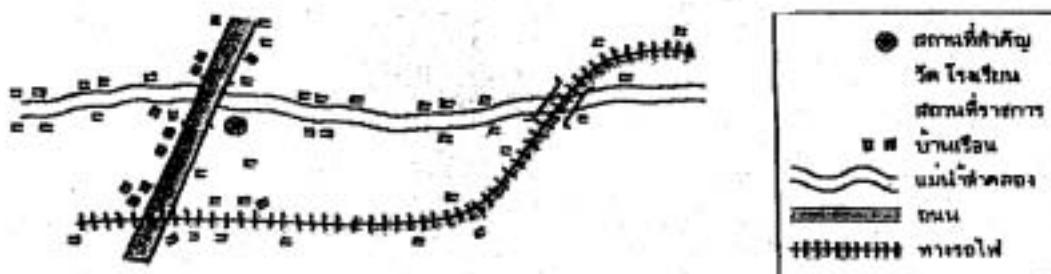
(2) การตั้งถิ่นฐานแบบกระจาย (Scattered type settlement)

การตั้งถิ่นฐานแบบกระจาย ลักษณะของการตั้งถิ่นฐาน เป็นแบบมิได้มีการวางแผนล่วงหน้า เป็นการตั้งบ้านเรือน กระจายอยู่รอบ ๆ บ้านชุมชน ซึ่งอาจเป็นที่ตั้งของวัด โรงเรียน สุขศักดิ์ ตลาด เป็นต้น

บ้านเรือนที่กระจายอยู่นั้นจะตั้งอยู่บนเนื้อที่ไม่นานของแต่ละครอบครัว ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการทำมาหากิน

(3) การตั้งถิ่นฐานแบบเส้นตรงหรือเป็นแนว (line type settlement)

การตั้งถิ่นฐานแบบเส้นตรงหรือเป็นแนว เป็นการตั้งถิ่นฐานโดยปราศจากการวางแผนล่วงหน้า โดยตั้งบ้านเรือนเรียงรายตามเส้นทางคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำ ตามแม่น้ำ ลำคลอง ทางรถไฟและทางรถยนต์เป็นต้น

3. การเกิดเมืองขึ้นครั้งแรกของโลก

การเกิดเมืองขึ้นครั้งแรกของโลกมาแล้วกี่ปีเป็นการยากในการตอบค่าความตั้งกล่าวอย่างไรก็ตามเป็นที่เห็นพ้องต้องกันว่า น่าจะเป็นรัฐโบราณที่ซื้อว่า เม索โปเตเมีย (Mesopotamia) (ซึ่งต่อมาเรียกว่า อิรัก Iraq) เมืองจะตั้งอยู่ตามชายฝั่งแม่น้ำทิศตะวันออกแม่น้ำทิศตะวันตก即 Tigris และแม่น้ำทิศตะวันตก即 Euphrates เป็นแม่น้ำที่ไหลจากดินแดนซึ่งเรียกว่า “อิรักและอิลลาร์” หรือ “แม่น้ำทิศตะวันตกและแม่น้ำทิศตะวันออก” (อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมใน Abrahamson, 1980, P.29)

ศาสตราจารย์ ดีวิด คิงส์ลีย์ เดวิด (Kingsley David, 1969) ตั้งเดินฐานว่า “เมืองเกิดขึ้นมาครั้งแรกในโลกเมื่อประมาณ 5,539 ปีมาแล้ว ($5,500 + 2,008 - 1969$)” ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของ เอ.แอล.อ๊อฟเพนไฮม์ (A.L.Oppenheim ; 1957) ที่ว่า “เมืองเกิดที่ใดที่หนึ่งระหว่าง 4000 และ 3500 ปีก่อนคริสต์กาล จากเหตุที่เกิดนวัตกรรมการทำเกษตรกรรมขึ้นพิช (ข้าว) ที่ใช้ระบบการซัดประทาน ทำให้เกิดการพึ่งพาฯ ฝันความต้องการ และระบบการซัดประทานเป็นสภาพภูมิศาสตร์ที่สนับสนุนการขยายตัวหรือการเพิ่มขึ้นของประชากร” (Abrahamson, 1980, pp. 29-30 อ้างถึง A.L.Oppenheim ; 1957)

จากการเกิดเมืองเมื่อ 5,539 ปีเศษมาแล้วจนถึงปัจจุบัน อาจจำแนกเมืองตามเงื่อนไขของกาลเวลาประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในมิติต่าง ๆ อาทิ เช่น การปฏิวัติทางด้านเกษตรกรรม การปฏิวัติอุดมสាលากรรม เป็นต้น ดังเช่น เมืองหร้อนครในยุคโบราณ เมืองอุดมสាលากรรมและเมืองหลังอุดมสាលากรรม

4. เมืองในยุคโบราณ (Ancient cities)

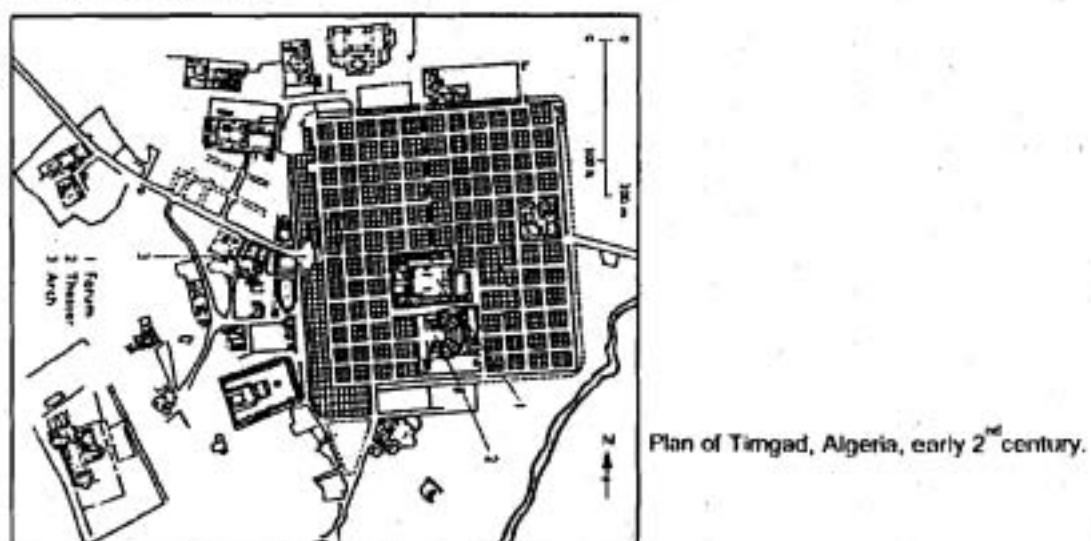
ก่อนการเกิดเมืองในยุคโบราณ ถึงหนึ่งที่จำเป็นก็คือการตั้งถิ่นฐาน (settlement) ที่แน่นอน การตั้งถิ่นฐานจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ มนุษย์เปลี่ยนแปลงโครงสร้างการประกอบอาชีพ จากเก็บพืชผักในป่า และเลี้ยงสัตว์ เป็นการรู้จักเดียงสัตว์หรือการปลูกสัตว์กับการปลูกพืช โดยเฉพาะข้าวพิชหรือพืชประจำท้องถิ่น เพราะการตั้งถิ่นฐานทำให้มนุษย์ควบคุมการผลิตอาหารได้และเกิดการตั้งถิ่นฐานอยู่กันที่หรือเกิดผลผลิตส่วนเกิน (surplus products) ท่อให้เกิดการตั้งถิ่นฐาน (settlements) เกิดอาชีพนอกเกษตรกรรม (non-agriculture) ประจำงานบริการ (service) บังพลให้เกิดชุมชนแบบเมือง (urban communities) ขึ้นมา

จากหลักการข้างต้นจัดเป็นการเกิดเมืองในยุคโบราณ ตามทฤษฎีผลผลิตส่วนเกิน (Surplus Product Theory) ซึ่งเป็นคืนถูกน้ำของการเปลี่ยนแปลงมนุษยชาติ

ผลต่อเนื่องจากการข้างต้นคือจาก “ผลผลิตส่วนเกิน” เมืองต่างๆ ที่มีผลผลิตส่วนเกิน

ต่างน้ำผลผลิตมาแลกเปลี่ยน ก่อให้เกิดสถานที่แลกเปลี่ยนสินค้า (trade) ที่เรียกว่า (marketplace) เช่นเมืองต่างๆ ในเมโสโปเตเมีย (mesopotamian cities) ซึ่งขนาดเมืองไม่ใหญ่โดยมากนัก นักโบราณคดีสันนิษฐานว่าในเขตเมือง มีประชากรอย่างมาก 24,000 คน มีพื้นที่ประมาณ 200 เอเคอร์ และมีกำแพงล้อมรอบ ขนาดเมืองดังกล่าวจัดว่าเป็นเมืองที่มีความหนาแน่นมากแล้วสำหรับ “นครโบราณ” ต่อมาได้แก่ เมืองต่างๆ ของกรีกโบราณและโรมันโบราณ (ancient Greek and Roman cities) ตั้งเช่น กรุงเอเธนส์ (Athens) ในกรีกและกรุงโรม (Rome) ในโรมัน การเกิดเมืองเป็นผลมาจากการบังจัดสถานที่ ๆ ใช้เป็นตลาด (Marketplace Theory)

ถูกบังจัดหนึ่งที่ทำให้เกิด “เมืองโบราณ” ได้แก่การเมืองและการสงคราม (Politics and Warfare) การขัดแย้งระหว่างเชื้อชาติ ผู้คนที่ ก่อให้เกิดการสู้รบทั้งในเชิงบุกรุกหรือการรุกราน และในเชิงการป้องกันการป้องกันก่อให้เกิดการสร้างกำแพงเมืองทึ่งจากการอาศัยสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์อันได้แก่ แม่น้ำลำคลอง ภูเขา และการก่อสร้างในรูปของกำแพงเมือง บางเมืองมีหลาຍชั้นเพื่อเป็นปราการป้องกันการรุกรานของศัตรู สำหรับผู้รุกราน จำเป็นต้องสร้างค่าย เพื่อปักหลักในการโจมตีและป้องกันการรุกรานจากฝ่ายตรงกันข้าม การตั้งกล่าวทำให้ค่ายตั้งกล่าว บางค่ายเป็นชุมชนแบบเมืองของผู้รุกราน เมื่อประสบภัยชนะ เพราะอย่างน้อยท่าเดือนเป็นสถานที่ตั้งของค่ายหมายสมการเป็นเมืองในเชิงป้องกันเมื่อยุคสมัยต่อไปนี้ ตัวอย่างของเมืองที่ล้อมรอบด้วยกำแพงเมืองโดยเจตนาเพื่อป้องกันการถูกโจมตีในยามสงคราม ได้แก่ กรีก โรมัน และเมืองในลักษณะที่ปรากฏโดยทั่วไปในยุโรปสมัยกลาง ภายใต้จักรวรรดินิยมโรมัน

(Pic. 8.6, Chapter 8 Ancient Rome; Art Across Time volume 1 by Laurie Schneider Adams.)

นอกเหนือจากปัจจัยดังกล่าวอันเป็นที่มาของทฤษฎีการเกิด "เมืองโบราณ" ยังมีอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อ "การตั้งถิ่นฐาน" ลิ่งนั้นคือ "ความอุดมสมบูรณ์ของดิน" ตามแนวความคิดของแอดัม สミธ (Adam Smith) ปัจจัยดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญต่อประชาชนชาวเมืองอย่างเพราระเบกเมือง ซึ่งได้แก่ การทำไร่ ทำนา เสียงตัวร์ ทำสวน และทำการประมง เพื่อสนองตอบต่อความต้องการ โดยเฉพาะทางด้านอาหารซึ่งสอดคล้องกับ "เวอร์นเนอร์ สองบาร์ก" (Werner Sombart) ที่ว่า "ชนบทคือชีวิต เมืองคือพยาธิแห่งความเสื่อมโกร姆หั้งเหลา" กล่าวคือ เมืองคือที่รวมของมนุษย์ที่ต้องพึ่งพาผลผลิตทางเกษตรกรรม และแรงงานจากชนบทเพื่อความอยู่อาศัยของตนเอง" (การนิการ สุขเกษม (อักราภุ) 2530 หน้า 5-6)

5. เมืองอุตสาหกรรม (Industrial cities)

"เมืองโบราณ" (ancient cities) มีระยะเวลานานมากเมื่อเทียบกับกาลเวลาของมนุษย์ กับวิถีชีวิตแบบเมือง กล่าวคือ นับตั้งแต่เกิดเมืองครั้งแรกเมื่อ 5,539 ปี trước ตามสมมติฐานของ คิงส์ลี่ เดวิด (Kingsley David ; 1969) และ 4,000 ถึง 3,500 ปีก่อนคริสต์กาล ตามสมมติฐานของ ออฟเพนไฮม์ (Oppenheim ; 1957) ทั้งนี้เมืองดังกล่าว "ซอเบร็อก" (Sjoberg) เรียกว่า "พื้นดั้สเทเริบล ชีทที" (Pre-industrial city) นั้นคือ "เมืองโบราณ" ก็คือ "เมืองก่อนอุตสาหกรรม" นั่นเอง

ผลจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในปี ค.ศ. 1750 โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่ประเทศอังกฤษ (ดูรายละเอียดในบทที่ 2 การปฏิวัติอุตสาหกรรม คืนกลุกที่สองของการเปลี่ยนแปลงมนุษยชาติ) และกระบวนการท่าให้เป็นอุตสาหกรรม ได้เป็นไปอย่างรวดเร็วตั้งแต่ในศตวรรษที่ 19 (ค.ศ. 1800 – ค.ศ. 1900) เป็นต้นมา

ดังนั้น "การเป็นเมืองอุตสาหกรรม" ดังเช่น กรุงลอนדון (London) ของประเทศอังกฤษ นับถึงปัจจุบัน ค.ศ. 2008 มีอายุเพียง 258 ปีเท่านั้น แต่พบว่าการเปลี่ยนแปลง ดังกล่าวทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การทหาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ฯลฯ เป็นไปอย่างรวดเร็ว ทั้งในยุโรปและตินแคนท์ชาร์บุโรปอยพไปอยู่ ดังเช่น ประเทศสหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ เป็นต้น และเมืองดังกล่าวส่วนใหญ่ ได้เข้าสู่การเป็นเมืองที่เรียกว่า เมืองหลังอุตสาหกรรม (โพสต์อินดัสเตรียล ชีทที ; Postindustrial city)

6. ทฤษฎีการเกิดเมืองของอลล์แมน

ทฤษฎีการเกิดเมือง จากแนวการพินิจทึกษาด้วยตนเองเมืองตามดึงช่วงค้างค้าง หรือ สนับสนุนหรือวัดดูดบีที่ส่งมาช่วยทำให้เกิดการมีลักษณะเป็นแบบเมือง (urbanization)

สามารถจำแนกออกได้เป็น 4 ประเภท (กรรมการ สุขเกณ (อักษรที่), 2530 หน้า 13-17 อ้างถึง Ullman, 1941 หน้า 855) ได้แก่

- (1) เมืองที่เป็นศูนย์กลางคือรับสิ่งบริการต่างๆ จากภายนอกในเวลานานๆ เมือง
- (2) เมืองที่เป็นเส้นทางขนส่งและหยุดพักชั่วสั่ง
- (3) เมืองที่เกิดจากการหน้าที่พิเศษ
- (4) เมืองที่เกิดการผสมระหว่างปัจจัยข้างต้น

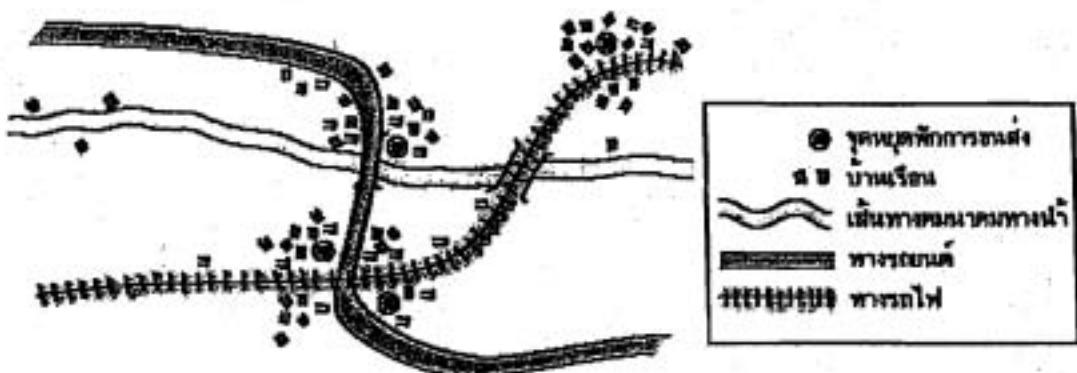
ทฤษฎีการเกิดเมือง และการเจริญเติบโตเมืองในความคิดของอลล์แมน จัดเป็นแนวความคิดในศตวรรษที่ 20 ที่มีพื้นฐานจากทฤษฎีการเกิดเมืองในอดีตของรัน อาทิ เช่น สถานที่ดัง ผลผลิตส่วนเกิน การค้า ฯลฯ และปัจจัยที่ขยายตัวของการเจริญเติบโตของเมืองที่สำคัญก็คือ การท่าหน้าที่เป็นศูนย์กลางด้านต่างๆ และการคมนาคมขนส่งที่ได้จากการรถไฟ และทางรถยกเพิ่มเติมจากทางน้ำ

(1) เมืองที่เป็นศูนย์กลางคือรับสิ่งบริการต่างๆ จากภายนอกในเวลานานๆ เมือง

เมืองศูนย์กลางใหญ่ ๆ ส่วนมากมักจะเป็นศูนย์กลางการปกครองด้วย เช่น ลอนดอน ปารีส กรุงเทพฯ และเมืองในภูมิภาคที่กำลังพัฒนาในเวลปัจจุบัน เช่น อาฟริกา เป็นต้น ซึ่งเป็นทั้งเมืองศูนย์กลางการปกครอง และศูนย์กลางการค้าในประเทศหรือแม้แต่ เมือง วาซิงตัน ดี.ซี. และเมืองหลวงของบางรัฐ เป็นเฉพาะศูนย์กลางการปกครอง ในกรณีตั้งแต่เมืองศูนย์กลางการปกครองจะถูกแยกออกจากศูนย์กลางอื่น ๆ

(2) เมืองที่เป็นเส้นทางขับส่ง

การขับส่งและการเกิดรวมตึ่งการขยายตัวเจริญเติบโตเมือง

การคุณนาคมขนส่งทางน้ำจัดเป็นเส้นทางสำคัญ (ก่อนที่จะมีนวัตกรรม (innovation) เครื่องยนต์กลไกเกี่ยวกับ ไอน้ำ แก๊สโซลิน และดีเซล) ซึ่งใช้แรงงานจากมนุษย์และเทคโนโลยีที่ได้จากการผลิตงานตามธรรมชาติ ดังเช่น จากแรงลมในวันปัจจุบันเรือใบ ที่อาจเป็นผลิตภัณฑ์จากหั้งแรงงานมนุษย์และหรือแรงลมกับใบชี้เป็นเทคโนโลยีที่เกี่ยวกับแรงลม ซึ่งเทคโนโลยีดังกล่าวมนุษย์ได้ใช้อายุกว้างขวาง โดยเฉพาะตั้งแต่เริ่มยุคสำรวจในศตวรรษที่ 16 (ค.ศ. 1500 – 1600) เป็นต้นมา ดังเช่น การเดินทางข้ามทวีป และรอบโลก

ส่วนการคุณนาคมขนส่งทางน้ำ หลังจากการเดินเท้าของมนุษย์และหรือสัตว์ ต่อมาเมื่อมนุษย์รู้จักใช้วัสดุถาวรปูรงกอน ที่มีการเรียกต่อ ๆ มาว่า "วงศ์" ประกอบเข้ากับวัสดุเพื่อรับการบรรทุกคนและสิ่งของที่รู้จักกันในนามของ "เกวียน" เป็นต้น และนำไปใช้ให้เคลื่อนที่ด้วยพลังจากคนและหรือสัตว์ นวัตกรรมดังกล่าวส่งผลต่อการบ่มรงะเวลาการเดินทาง และขนส่งแต่ยังเป็นไปอย่างช้า ๆ ซึ่งต้องประสิทธิภาพกว่าเส้นทางคุณนาคมทางน้ำในยุคเดียวกัน

ปัจจัยการคุณนาคมขนส่งดังกล่าวส่งผลให้การเกิดและการขยายตัวของเมืองแตกต่างไปจากหลังจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม

การปฏิวัติอุตสาหกรรมกับการคุณนาคมขนส่ง

หลัง ค.ศ. 1750 ที่เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมอันมีศูนย์กลาง ณ ประเทศอังกฤษ และการดังกล่าวเพื่อกระจายศูนย์กลางต่างๆ ในยุโรปและตินแคนชาร์บุโรปไปตั้งกิ่นฐาน เช่น สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ฯลฯ ในช่วงระยะเวลาเดียวกัน และเกิดนวัตกรรมในประเทศเหล่านั้น โดยเฉพาะเทคโนโลยีที่เกี่ยวกับวงล้อและเครื่องยนต์กลไก เกี่ยวกับวงศ์ที่

วงล้อที่มีผลต่อการเดินทางและการเกิดชุมชนขนาดเมือง ชุมชนแบบเมือง ตามเส้นทางและจุดหยุดพักที่เกี่ยวกับเทคโนโลยี (เช่นรถจักรไอน้ำต้องหยุดเติมเชื้อเพลิงได้แก่ สถานที่น้ำ หรือฟิน และเติมน้ำ) รวมถึงจุดหยุดพักแลกเปลี่ยนการรวมสิทธิสินค้า หรือเปลี่ยนเส้นทางคอมนาคมขนาดส่วนนัดกรรมทางบกดังกล่าวอาทิเช่น รถจักรยาน (The bicycle ; ใบซิค-เคิล) หัวรถจักร (Locomotive ; ใจกลางเมืองที่พ่วง) รถไฟ (Train ; เทคน) รถไฟความเร็วสูง (Bullet train ; บูล-ลิก เทคน) รถยนต์ (Automobile ; ออโตโนมบิล) รถไฟฟ้าใต้ดิน (ในสหราชอาณาจักร) (Subway ; ชัน-เว, underground or tube เป็นชื่อเรียกในประเทศไทยอังกฤษ) ทางหลวง (Highway ; ไฮเวย์) ทางต่อเนื่อง (Expressway ; อิคสเพรส เว耶) เส้นทางคอมนาคมขนาดส่วนทางน้ำได้เกิดแนวกรรมเกี่ยวกับเรือ โดยสารและขนถ่ายสินค้าที่ใช้เทคโนโลยีต่างๆ นับแต่เรือกลไฟที่ใช้เครื่องจักรไอน้ำ เครื่องยนต์ดีเซล แก๊สโซลิน และพลังงานนิวเคลียร์ในเรือสำราญ เป็นต้น ส่วนเส้นทางอากาศ เกิดแนวกรรมการบินซึ่งเริ่มนับจากในทางทหารในการลาดตระเวนในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 (ค.ศ. 1914 – 1918) และเพิ่มบทบาทมากขึ้น เมื่อได้รับการพัฒนาประดิษฐภาพมากขึ้นทั้งทางทหาร การขนส่ง และการโดยสาร ความก้าวหน้า อุตสาหกรรมการบิน เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนการบินโลกให้เล็กลงและมีอนาคตหมู่บ้านดังที่เรียกว่า หมู่บ้านโลก (global village) ในอนาคต การคอมนาคมส่วนทางอวกาศ (Space) ระหว่างดวงดาวในและนอกระบบสุริยะจักรวาล (Solar system) อาจจะเป็นสิ่งปกติที่มนุษย์ได้มีประสบการณ์เกี่ยวกับการเดินทางด้วยเส้นทางโดยสารทางอากาศดังที่กำลังเป็นอยู่ในปัจจุบัน

แนวกรรมเกี่ยวกับการคอมนาคมขนาดส่วนตั้งก่อตัวมีผลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเกิดชุมชนแบบเมือง และการขยายตัวเจริญเติบโตของเมืองตั้งพับได้จากผู้คนของแนวกรรม ดังเช่น รถจักรยาน (The bicycle)

รถจักรยาน (The bicycle)

จากการเกิดขึ้นของการทำงานในระบบโรงงาน ทำให้มีการแยกกันระหว่างที่บ้าน หรือที่อยู่อาศัยกับที่ทำงาน ส่งผลให้การเดินทางไป(ทำงาน) เข้า เย็นกลับ (บ้าน) เป็นวิถีชีวิต ของคนเมืองโดยทั่วไป สำหรับผู้ที่มีบุตรการเดินทางไป (โรงเรียน) เข้า เย็น กลับ (บ้าน) เป็นผ่อนใจตามมา รวมถึงสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในช่วงวันหยุดเงื่อนไขความเร็วของเทคโนโลยี กับระบบทางของการตั้งก่อตัวจึงมีผลต่อการเกิดเมือง และการเจริญเติบโตของเมืองต่างๆ ดังเช่น การทำให้มีลักษณะการเป็นแบบเมืองขนาดเมือง ในรูปของการเป็นเมืองอยู่อาศัย หรือ เป็นเมืองพิเศษในรูปของเมืองอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ฯลฯ

สำหรับรถจักรยานได้พัฒนาขึ้นในประเทศอังกฤษ ภายหลังจากนวัตกรรมดังกล่าว ในปี ค.ศ. 1880 เดช ได้มีการสร้างถนนรองรับท่าให้ทางเวลาได้ 10 ไมล์ต่อชั่วโมง ซึ่งเริ่กว่ารถม้า 2 เท่า (รถม้า 5 ไมล์ต่อชั่วโมงและในช่วงปี ค.ศ. 1890 เดช ผู้เป็นเจ้าของรถม้ามักเป็นครอบครัวฐานะดี) (Abrahamson ,Mark; 1980,P.269)"รถจักรยานจึงเหมาะสมกับครอบครัวคนเมืองใช้เดินทางไปทำงานและเดินทางไปเมืองใกล้เคียง (neighbouring towns) ในช่วงวันหยุด นวัตกรรมจักรยานในระยะแรกค่อนเมริกันไม่มียอมรับ กล่าวคือ ได้มีการนำเข้าจักรยานจากประเทศอังกฤษในปี ค.ศ. 1819 เป็นครั้งแรก และต่อมาในปี ค.ศ. 1869 แต่ไม่ประสบความสำเร็จ ต่อมามาในปีค.ศ. 1879 ได้นำมาแนะนำใหม่ ซึ่งในปี ค.ศ. 1890 เกิด "การประทุทางจักรยาน" (bicycle boom) กล่าวคือ เกิดการนิยมใช้จักรยานเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั่วประเทศ สหราชอาณาจักร เนื่องจากค่าใช้จ่ายต่ำ เช่นเดียวกับประเทศเยอรมัน ที่มีการผลิตจักรยานจำนวนมาก (mass production) ทำให้ราคาลดลงจาก 150 เหรียญสหราชอาณาจักรเพียง 18 เหรียญสหราชอาณาจักร และการว่าจ้างนวัตกรรมจักรยานกับประชากรอยู่ในตัวส่วน 1 คันต่อ 7 คน" (Abrahamson,Mark ; 1980,P.297)

การต่อต้านรถจักรยานเกิดจากตั้งแต่กระบวนการเกี่ยวกับการเดินป่าโดยชนื้องรถม้า และมีการทำให้คนใช้จักรยานเป็นคนที่ดูถูกต้อง ผู้ขับขี่จักรยาน (cyclists) ยืนยันว่าการขับขี่ทำให้ป้องกันโรคไข้ข้ออักเสบ โรคเก้า อาหารไม่ย่อย และพิษสุราเรื้อรัง พวกรอตัวนักว่าการขี่จักรยานทำให้หลังค่อนหนึ่งเป็นโรค "Ryphosis bicyclorum" และโรคหลอดลมซึ่งเกิดจากฝุ่นละอองบนท้องถนน ที่เกี่ยวกับศิลธรรมจรรยา เช่นจักรยานเป็นพาหนะที่ไม่เหมาะสมกับเพศหญิง และห้ามที่สุดก็ต้องสุดยอดจักรยาน เพราะรถชนต์ได้เข้ามาทำให้หน้าที่แทนทั้งนี้ "โรงงานผลิตจักรยานส่วนหนึ่งได้ปรับตัวเป็นโรงงานผลิตรถชนต์หรือขันส่วน ส่วนร้านซ่อมจักรยานเปลี่ยนไปเป็นร้านซ่อมรถชนต์ เป็นต้น" (Abrahamson,Mark ; 1980 P.298) จากการที่รถจักรยานลดบทบาทลงในปี ค.ศ. 1900 ได้มีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุค "รถชนต์" เมื่อเริ่มเข้าสู่ต้นศตวรรษที่ 20 เป็นที่สังเกตได้ว่าในสังคมโลกที่ 3 ล่าดับขั้นหาได้เป็นเช่นนั้น สังคมดังกล่าว จึงมีปัญหาเกี่ยวกับการคุณภาพที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมล้าหรือความล้าทางวัฒนธรรม (Cultural lags) มาก many

รถยนต์ (automobile)

หลังจากรถชนต์ได้เข้าแทนที่รถจักรยาน เมื่อต้นศตวรรษที่ 20 รถยนต์ได้มีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนอเมริกันเป็นอย่างมาก จากการที่คุณภาพที่ดีขึ้นเรื่อยๆ วิลเลตต์ทาวน์ (Middletown) ของ ลินด์ (Lynds) ระหว่าง ค.ศ. 1920 กว่า ๆ ได้ศึกษาผลกระทบของ รถยนต์ที่มีต่อวิถีชีวิตของประชาชนในมิดเดลทาวน์ ดังนั้นแล้วการพูดคุยกันมานานคง สนานหน้าบ้านที่

เคยเป็นด้วนปั่งซึ่งสถานภาพเปลี่ยนแปลงเป็นการเป็นเจ้าของรถบันท์ที่ขออยู่หน้าบ้าน หนุ่มสาวมีนัดไก่จากบ้านมากขึ้นกว่าเดิมและนางคู่ใช้รถบันท์แทนโรงเรร์ กระหงผู้พิพากษาศาลเยาวชนของมิดเดลทาวน์ ประกาศว่า “รถบันท์เป็นช่องเกณฑ์เคลื่อนที่ (ที่มีล้อ)” (Abrahamson,Mark ; 1980 P.299 อ้างถึง Robert S.and Helen M.Lynd,Middletown, 1929 P.114) รถบันท์มีผลทำให้ที่ทำงานกับที่บ้านมีระยะทางเพิ่มขึ้น (เช่น ค.ศ.1890 ที่ทำงานของชาวเมืองกับบ้านอยู่ไม่ไกลกัน เพาะใช้การคมนาคมด้วยวิธีการเดินเท้า) แม้ว่าในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำซึ่งเริ่มปี ค.ศ.1929 ทำให้การซื้อรถบันท์ลดลง แต่รถบันท์ได้เปลี่ยนวิถีชีวิตราษฎร์เมืองตั้งกล่าว ชาวเมืองได้ยืดเวลาการสมรสการมีบุตร และการซื้อเสื้อผ้าอาภรณ์ใหม่ออกไป ระหว่าง ค.ศ. 1929-1933 การค้าในเมืองลดลง ยกเว้นสถานีจานวนน้ำมันในมิดเดลทาวน์ ได้มีการจดทะเบียนรถบันท์เพิ่มขึ้นทุกปี แม้ว่าการซื้อรถบันท์ใหม่จะลดลงระหว่างเกิดความตกร้าวทางเศรษฐกิจ ทุกชุมชนในเขตเมือง มิดเดลทาวน์ติดต่อ กันด้วยรถบันท์ การคมนาคมโดยทางรถบันท์มีผลต่อวิถีชีวิตทั้งทางที่เป็นคุณประโยชน์และในทางที่เป็นโทษ อาทิ เช่น ความล้าทางวัฒนธรรม หรือวัฒนธรรมล้า (Cultural lags) จากแนวความคิดของอ็อกเบอร์น (William F.Ogburn)

ทางด่วน (Expressway)

การใช้รถบันท์ที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นในเขตเมืองทำให้เกิดเมืองที่เรียกว่า “นครทางด่วน” (expressway cities) ในส่วนต่าง ๆ ของโลก และการใช้รถบันท์ได้เกี่ยวข้องกับการค้าในชีวิตของชาวเมือง เกิดปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกี่ยวกับรถบันท์ ดังเช่น ไดรฟ์อิน มูฟวีส์ (drive in movies) ไดรฟ์ อิน แบงค์ (drive in banks) ไดรฟ์อิน คราย คลีนเนอร์ และเรสทัร์รองท์ (drive - in dry cleaners and restaurants) แม้แต่ห้างสรรพสินค้าที่ขับรถเข้าไปใช้บริการ (drive in supermarkets) ไม่เว้นแม้แต่ไปโบสถ์ (drive - in churches) รวมถึงโรงเรร์ที่ขับรถเข้าไปพัก (drive in inn) ในรูปแบบที่เรียกว่าโรงแรมมานวุต ที่ปรากฏในเขตเมืองในสังคมไทย

การขนส่งมวลชน (Mass Transit; แมส-แทรน ชิก)

ตอนปลายศตวรรษที่ 20 ต้นศตวรรษที่ 21 ได้เกิดปัญหาพลังงาน ทำให้มีการเสาะหาการขนส่งที่เป็นทางเลือกทดแทนการใช้รถบันท์ส่วนบุคคลเช่น ทางรถไฟ ที่มีดันทุนต่อหัวต่ำกว่าการใช้รถบันท์ส่วนตัว หรือการใช้รถราง (ดังที่ ชาแนลเฟรนซิสโก ได้พยายามนำแบบอย่างการใช้รถรางที่เคยใช้ครั้งแรกที่ปอร์ทแลนด์ ในปี ค.ศ. 1893 และในพิล่าเคโลเพีย รวมถึง เดียร์ทัน กลับไปใช้ใหม่) (อ่านรายละเอียดใน Abrahamson,Mark ; 1980 P.301) ทางรถไฟยังกระดับ รถไฟ รถใต้ดิน ฯลฯ การตั้งกล่าวทำให้เดินทางบนส่วนมวลชนรูปแบบต่าง ๆ มี

ผลทำให้เกิดเมืองและการเจริญเติบโตเมือง

อย่างไรก็ตาม การคมนาคม ทั้งทางน้ำ ทางบก ทางอากาศ นอกจากยังประโภชช์ ดังกล่าวแล้ว การดังกล่าวข้างมีผลในเชิงที่เป็นไทยกับเมือง เพราะการเปลี่ยนวิธีการเดินทางจักทำให้เมืองเสื่อมสภาพและทรุดโทรม เช่นการตัดเส้นทางรถไฟทำให้เกิดชุมชนแบบเมืองตามแนวเส้นทางรถไฟบริเวณที่อยู่ใกล้สถานีความนิยมในการใช้เส้นทางคมนาคมดังกล่าวส่งผลให้เมืองที่เกิดจากการคมนาคมทางน้ำค่อย ๆ ลดความสำคัญ และหากหมดการหน้าที่เมืองอาจทรุดโทรมหรือถูกกันเป็นเมืองร้างในที่สุด เช่นเดียวกันกับการตัดถนนทางหลวงหรือทางตุ่นซึ่งมาใหม่ การดังกล่าวจักส่งผลให้เมืองที่เกิดจากการคมนาคมรถไฟทรุดโทรม เพราะความนิยมการใช้รถยนต์ที่ไม่ต้องคำนึงถึงตารางเวลาดังเช่นรถไฟ ทำให้เกิดความสะดวกในการเดินทาง ณ จุดที่เหมาะสมกับเทคโนโลยีของรถยนต์ ตัวเช่น “นครราชสีมา” ที่เป็นประตูสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ “นครสวรรค์” ที่เป็นประตูสู่ภาคเหนือ ของประเทศไทย ซึ่งความเจริญเติบโตของเมืองเปรียบเทียบระหว่างทางน้ำ ทางรถไฟ และทางรถยนต์ จักเห็นความแตกต่างได้เด่นชัด

บังไปกว่านั้นเส้นทางคมนาคมยังทำลายเมืองให้เสื่อมโกรุนปัญหา เช่น ถนนทางรถไฟในตัวของมันเอง บังหน้าที่คล้ายเขื่อนที่กักเก็บน้ำทำให้น้ำท่วมเขตเมืองในกรณีที่มีการระบายน้ำไม่ทัน

เมืองที่เป็นเส้นทางขนส่ง เมื่อมีการหยุดพักที่ใด ส่งผลให้เกิดการบริการ สนองความต้องการของคนที่มาหยุดพักตามเส้นทางขนส่งนั้น เมืองแบบนี้มีแนวโน้มที่จะต้องอยู่ตามที่เส้นทางรถไฟผ่าน หรือตามชายฝั่งทะเล

คูลลี่ (Cooley)กล่าวว่า เส้นทางคมนาคม ไม่ได้ทำให้เกิดเมืองขึ้น เมืองจะเกิดขึ้นต่อเมื่อมีการหยุดพัก การเดินทาง เพื่อขนส่งสินค้า หรือการเปลี่ยนการขนส่งจากทางน้ำสู่ทางบก ทางรถไฟ การหยุดดังกล่าวก่อให้เกิดการบริการต่างๆ ที่มีต่อสินค้าและปานัตความต้องการของคน

ทฤษฎีของคูลลี่ว่าด้วยการขนส่ง “บริเวณใจกลางเมืองเป็นเมืองใหญ่ ๆ ให้บริเวณนั้นจะต้องมีลักษณะสำคัญเป็นสิ่งแรก คือ การหยุดพักการขนส่ง” ซึ่งอาจเป็นการหยุดพักเพื่อเปลี่ยนวิธีการขนส่ง ระหว่างทางเรือ หรือ รถไฟ ฯลฯ

การหยุดพักขนส่ง ตามแนวความคิดของคูลลี่ มี 2 กรณีคือ

- (1) หยุดพักเพื่อขนถ่ายสินค้าชิ้น ๆ
- (2) หยุดพักเพื่อเปลี่ยนกรรมสิทธิ์ในสินค้านั้น
ทั้ง (1) และ (2) อาจเกิดขึ้นพร้อมกันในขณะเดียวกันก็ได้ น่าจะซึ่งความต้องการบริการต่าง ๆ

แม่คเณซี อธินายให้เห็นว่าพัฒนาการของการขนส่ง ที่สำคัญซึ่งมิอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตของนครต่าง ๆ ในประเทศไทยหรือเมืองไทย ได้แก่

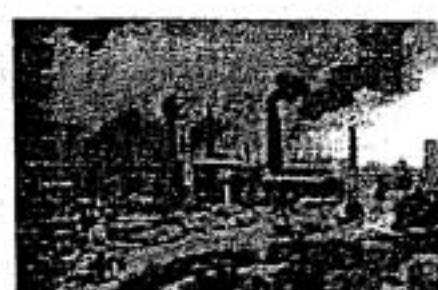
- (1) การขนส่งทางน้ำ
- (2) การขนส่งทางรถไฟ
- (3) และการขนส่งทางรถยนต์

การขนส่งทางน้ำ เริ่มจากอดีต - พ.ศ. 2393 ก่อให้เกิดชุมชนที่เป็นเมืองตามบริเวณฝั่งทะเล ทะเลสาป และแม่น้ำ

การขนส่งทางรถไฟจากเมืองรถไฟถึงปัจจุบัน ทำให้เกิดเมืองและนครขึ้นตามบริเวณที่เป็นชุมทางและอยู่ห่างไกลจากชายฝั่งเข้าไป

การขนส่งทางรถยนต์ เริ่มน้ำราบทควรจะที่ 20 เริ่มก่อให้เกิดเมืองใหญ่ ๆ ขึ้นตามเขตภูมภาคต่าง ๆ ภายในประเทศ

(3) เมืองซึ่งเกิดจากหน้าที่พิเศษ

เมืองที่เกิดจากการหน้าที่พิเศษ คือเมืองที่เกิดขึ้นเนื่องจากการให้บริการบางอย่าง เช่น เทมิองแร่ โรงงานอุตสาหกรรม หรือการพักผ่อนจากภาพเมืองใหญ่เป็นศูนย์กลางของโรงงานอุตสาหกรรม หรือเหมืองแร่ ส้อนรอนด้วยเมืองเล็ก ๆ ซึ่งเป็นเมืองที่จะส่งวัสดุดินป้อนโรงงาน หรือเหมือง ส่วนเมืองเล็ก ๆ ที่รายฝั่งทะเลและเริงเข้าเป็นเมืองหากาดา

ตัวอย่างของเมืองที่เกิดจากหน้าที่พิเศษ เช่น ไมอามี สแกนดัน พิสเบิร์ก

ไมอามี เป็นเมืองที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นขายหาดที่สวยงาม และมีอุณหภูมิที่เหมาะสมคล้ายกับเมืองพัทยา ในประเทศไทย

สแกนดัน เกิดเมืองเพื่อรองรับก่อสร้างของเหมืองถ่านหิน

พิสเบิร์ก พิสเบิร์ก และเมืองรอบ ๆ สถาบัน เกิดขึ้นเพื่อมีกิจการโรงเหล็กกล้า เมืองที่เกิดขึ้นเพื่อเหล็กนี้เนื่องจากมีทรัพยากรธรรมชาติเฉพาะอย่างปัจจัยพิเศษอีกอย่างหนึ่ง คือ การอุตสาหกรรม ดังเช่น "มานดาพุด" จังหวัดระยอง

(4) เมืองที่เกิดจากภาระเมืองที่มีอยู่แล้ว (1),(2),(3)

เมืองส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นจากการผนวกเมืองระหว่างปัจจัย (1) (2) (3) เช่น นิวยอร์ค เป็นต้น

(1) เมืองท่าที่ใหญ่ที่สุด

(2) เป็นจุดที่หยุดพักร้านค้า

(3) เป็นศูนย์ยุทธศาสตร์ ขายส่ง ขายปลีก

(4) โรงงานอันแสดงถึงการเป็นเมืองที่มีหน้าที่ให้บริการพิเศษเฉพาะอย่าง
จากการพินิจศึกษาดังกล่าวจักพบว่าสิ่งใดที่เป็นประโยชน์ก็มักเป็นไชยตามมา ดังนั้น
ปัจจัยที่บังพลให้เกิดเมืองก็บังพลให้เมืองเติบโตอย่างรวดเร็วได้ นอกจากนั้นเมืองอาจเติบโตอย่างรวดเร็วต้องมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่แข็งแกร่ง เช่น หัวหน้าหมู่บ้าน หัวหน้าตระกูล หัวหน้าตระกูลน้ำตก ฯลฯ ซึ่งในอดีตมักเป็นไปในรูปของการประชุมจากภาระของชาวบ้านทั้งสิ้น ตามที่ระบุไว้ใน “รายงานการสำรวจเมืองไทย” ของบุคคลที่สาม จึงไม่ใช่เรื่องที่不可思ิปน แต่เมืองที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม เช่น กรุงเทพฯ หรือเชียงใหม่ ฯลฯ ล้วนเป็นเมืองที่มีหัวหน้าตระกูลที่มีอำนาจและอิทธิพลมากกว่าชาวบ้านทั่วไป ทำให้เกิดการผนวกเมืองที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดเมืองที่มีขนาดใหญ่และมีความสำคัญทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมมากกว่าเมืองอื่นๆ ในประเทศไทย

ความสั่งท้าย

บทที่ 4 ได้ศึกษาเรื่อง “การเกิด” การเปลี่ยนแปลง การเติบโตของเมือง ในเชิงทฤษฎีและแนวความคิด โดยเริ่มต้นจากการตั้งต้นฐานแบบต่างๆ ซึ่งในอดีตมักเป็นไปในรูปของการประชุมจากภาระของชาวบ้านทั้งสิ้น ตามที่ระบุไว้ใน “รายงานการสำรวจเมืองไทย” ของบุคคลที่สาม จึงไม่ใช่เรื่องที่不可思ิปน แต่เมืองที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม เช่น กรุงเทพฯ หรือเชียงใหม่ ฯลฯ ล้วนเป็นเมืองที่มีหัวหน้าตระกูลที่มีอำนาจและอิทธิพลมากกว่าชาวบ้านทั่วไป ทำให้เกิดการผนวกเมืองที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดเมืองที่มีขนาดใหญ่และมีความสำคัญทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมมากกว่าเมืองอื่นๆ ในประเทศไทย

ศัพท์ที่ควรรู้

Settlement ,Cluster type settlement, Scattered type settlement, Line type settlement, Ancient cities, Surplus products, Services, non-agriculture, marketplace, Politics and Warfare, Industrial city, Pre-industrial city, Postindustrial city, Urbanization, unplanned Change, planned change , development, environment, ecology, demography, civilization.

ชื่อที่ควรทราบ

Kingsley David, Abrahamson, A.L. Oppenheim, Adam Smith, Werner Sombart, Sjoberg, Charles Horton Cooley, Lenski and Lenski.

ทดสอบความสามารถ

ข้อสอบแบบอัตโนมัติ

- การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ในระบบเริ่มแรกเป็นไปในลักษณะใด จำแนกออกเป็นแบบใด และแต่ละแบบมีลักษณะเฉพาะอย่างไร จงอธิบาย
- ปัจจัยที่ทำให้เกิดเมืองโบราณ ได้แก่อะไร จงอธิบาย
- ปัจจัยเกี่ยวกับสิ่งใด ตามแนวความคิดของอดัม (Adam Smith) ที่จัดเป็นสิ่งสำคัญต่อการตั้งถิ่นฐานในการทำให้เป็นชุมชนแบบเมือง
- ปัจจัยที่ทำให้เกิดชุมชนแบบเมืองตามแนวคิดของอัลล์แมน (Ullman) ได้แก่อะไร จงอธิบาย
- การทำให้เป็นชุมชนแบบเมือง “จากก่อนอุดสาหกรรมเป็นอุดสาหกรรม และจากอุดสาหกรรมเป็นหลังอุดสาหกรรม” ควรใช้ทฤษฎีที่เหมาะสมอะไร อธิบาย และให้เหตุผลประกอบ
- จงอธิบายการทำให้เป็นชุมชนแบบเมืองตามทฤษฎีวัฒนาการ
- “คลินสูกแรก” ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตร่องมนุษยชาติคืออะไร และส่งผลต่อวิถีชีวิตร่องมนุษย์ในประเทศไทย จงอธิบาย

ข้อสอบแบบปรนัย

1. ปัจจัยที่ทำให้เกิดเมืองครั้งแรกเมื่อประมาณ 5,500 ปี前行 + (2008 - 1969) หรือประมาณ 5,539 ปี前行 มาแล้วได้แก่อะไร
 - 1) ผลผลิตส่วนเกิน (Surplus Product)
 - 2) อากาศอบอุ่น
 - 3) พื้นดินมีความอุดมสมบูรณ์ เช่น ถนนที่ราบลุ่มแม่น้ำทigris และอินดัส (Indus)
 - 4) ข้อ 1) และ 3)
 - 5) ถูกหั้งหมด
2. ลักษณะอาชีพแบบใดที่จะก่อให้เกิด Surplus Product ซึ่งเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งในการสนับสนุนความเป็นเมืองหรือการกำเนิดเมือง
 - 1) Food Gathering and Hunting
 - 2) Shifting Cultivation
 - 3) Agriculture
 - 4) ข้อ 1) และ 2)
 - 5) ผิดหั้งหมด
3. การตั้งบ้านอยู่บนพื้นที่ในแนวของแม่น้ำคือระบบใด กระจาภร้อน ๆ ชุมชน ซึ่งอาจเป็นที่ตั้งของวัด โรงเรียน สุขศala ตลาด ฯลฯ เป็นการตั้งกันฐานแบบใด
 - 1) Line Type Settlement
 - 2) Scattered Type Settlement
 - 3) Cluster Type Settlement
 - 4) Urban Settlement
 - 5) Rural Settlement
4. การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนเลียนแบบชาวยังไง ทางตอนใต้ ทางภาคใต้ จัดเป็นการตั้งกันฐานแบบใด
 - 1) Line Type Settlement
 - 2) Scattered Type Settlement
 - 3) Cluster Type Settlement
 - 4) Urban Settlement
 - 5) Rural Settlement
5. ตัวเลือกใดจัดเป็นโครงสร้างภายในเมืองระยะแรกเริ่ม
 - 1) Line Type Settlement
 - 2) Scattered Type Settlement
 - 3) Cluster Type Settlement
 - 4) ถูกหั้งหมด
 - 5) ผิดหั้งหมด
6. ตัวเลือกใดที่ในระยะแรกเริ่มเป็นไปโดยมีการวางแผนล่วงหน้า
 - 1) Line Type Settlement
 - 2) Scattered Type Settlement
 - 3) Cluster Type Settlement
 - 4) ถูกหั้งหมด
 - 5) ผิดหั้งหมด
7. ตัวเลือกใดที่ในระยะแรกเริ่มเป็นไปโดยปราศจากการวางแผนล่วงหน้า
 - 1) Line Type Settlement
 - 2) Scattered Type Settlement
 - 3) Cluster Type Settlement
 - 4) ถูกหั้งหมด
 - 5) ผิดหั้งหมด

8. "การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ใกล้กันวัด โรงเรียน สถานีอ่านหนังสือ ส่วนใหญ่จะอยู่โดยรอบหมู่บ้าน" เป็นลักษณะเด่นของการตั้งถิ่นฐานแบบใด
- 1) แบบกลุ่ม
 - 2) แบบกระจาย
 - 3) แบบเส้นตรงหรือเป็นแนว
 - 4) ข้อ 1) และ 2)
 - 5) ผิดทั้งหมด
9. "การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนเรียงรายตามเส้นทางคมนาคม ทางน้ำ ทางรถไฟ ทางถนน" เป็นลักษณะเด่นของการตั้งถิ่นฐานแบบใด
- 1) แบบกลุ่ม
 - 2) แบบกระจาย
 - 3) แบบเส้นตรงหรือเป็นแนว
 - 4) ข้อ 1) และ 2)
 - 5) ผิดทั้งหมด
10. "การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนกระจายอยู่บนไทรนาของแต่ละครอบครัว โดยรอบชุมชนที่เป็นสถานที่ตั้งของวัด โรงเรียน สถานีอ่านหนังสือ ฯลฯ" เป็นลักษณะเด่นของการตั้งถิ่นฐานแบบใด
- 1) แบบกลุ่ม
 - 2) แบบกระจาย
 - 3) แบบเส้นตรงหรือเป็นแนว
 - 4) ข้อ 1) และ 2)
 - 5) ผิดทั้งหมด
11. การตั้งถิ่นฐานของชุมชนขนาดใหญ่ในรูปของสังคมระดับจังหวัด ภูมิภาค ประเทศ เป็นแบบใด
- 1) แบบกลุ่ม
 - 2) แบบกระจาย
 - 3) แบบเส้นตรงหรือเป็นแนว
 - 4) ข้อ 1) และ 2)
 - 5) ผิดทั้งหมด
12. คำนวนความคิดจากหนังสือของ Abrahamson เมื่อเกิดขึ้นครั้งแรกในโลกที่บีเวนได้
- 1) ลุ่มแม่น้ำไทกรีส (Tigris)
 - 2) ลุ่มแม่น้ำยูเฟรติช (Euphrates)
 - 3) ลุ่มแม่น้ำซัดสัน (Hussaruk)
 - 4) ข้อ 1) และ 2)
 - 5) ถูกทั้งหมด
13. ชุมชนแบบเมืองแห่งแรกของโลกที่เป็นที่เห็นพ้องต้องกัน่าจะได้แก่ตัวเล็กๆ ใด
- 1) รัฐโบราณซึ่งเมืองไปเบตเมีย (Mesopotamia)
 - 2) ลอนดอน (London)
 - 3) นิวยอร์ก (New York)
 - 4) เอเธนส์ (Athens)
 - 5) โรม (Rome)
14. "เมื่อเกิดขึ้นมาครั้งแรกในโลกประมาณ 4,000 ถึง 3,500 ปี ก่อนคริสต์กาล ตามสมมติฐานของอพเพนไฮม์ (Oppenheim, 1957)" สอดคล้องกับสมมติฐานของผู้ใด
- 1) Kingsley David
 - 2) Sjoberg
 - 3) Adam Smith
 - 4) Max Weber
 - 5) Karl Marx
15. "เมื่อเกิดขึ้นมาครั้งแรกในโลกเมื่อประมาณ 5,500 ปีมาแล้ว" เป็นการสันนิษฐานของผู้ใด
- 1) คิงส์ลี่ เดวิด (Kingsley David, 1969)
 - 2) ชอเบอร์ก (Sjoberg, 1969)
 - 3) แอดัม สมิธ (Adam Smith, 1969)
 - 4) แม็กซ์ เวเบอร์ (Max Weber, 1969)
 - 5) คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx, 1969)

16. เมืองเกิดขึ้นมาครั้งแรกในโลกประมาณ 4,000 ถึง 3,500 ปี ก่อนคริสต์กาล ตามสมมติฐานของอพเพนไฮม์ (Oppenheim, 1957) นับถึงปัจจุบันเมืองเกิดครั้งแรกในโลกเป็นเวลาที่ปีมาแล้ว

- 1) $4,000 + 1,957 + 51 (2,008 - 1,957) = 6,008$ ปี
- 2) $3,500 + 1,957 + 51 (2,008 - 1,957) = 5,508$ ปี
- 3) $4,000 + 3,500 = 7,500$ ปี 4) ข้อ 1) และ 2) 5) ถูกหั่งหมด

17. สมมติฐานของอพเพนไฮม์ (Oppenheim) การเกิดเมืองมีสาเหตุมาจากการอะไร

- 1) เกิดแนวกรรมการทำเกษตรกรรมข้อมูลพืชที่ใช้ระบบชลประทาน ทำให้อุดการพื้นที่ด้านน้ำฝั่งด้านทุกด้าน
- 2) ระบบประทานเป็นสภาพภูมิศาสตร์ที่สนับสนุนการขยายตัวหรือการเพิ่มขึ้นของประชากร
- 3) ปัจจัยเกี่ยวกับจุลชีววิทยา 4) ข้อ 1) และ 2) 5) ถูกหั่งหมด

18. เมืองตามการสันนิษฐานของคิงส์ลี่ เดวิด และอพเพนไฮม์ (Kingsley David, 1969 and Oppenheim, 1957) ของเบอร์ก (Sjoberg) เป็นอย่างไร

- 1) Pre-industrial city 2) Industrial city 3) Post-industrial city
- 4) ข้อ 1) และ 3) 5) ถูกหั่งหมด

19. ผลของการปฏิวัติอุตสาหกรรมก่อให้เกิดแนวกรรมทางใด

- 1) รถจักรยาน 2) หัวรถจักร 3) รถไฟ, รถยนต์
- 4) ข้อ 2) และ 3) 5) ถูกหั่งหมด

20. ในปัจจุบันแนวกรรมจะได้รับความนิยมมากโดยทั่วไป

- 1) รถจักรยาน 2) รถไฟ 3) รถยนต์
- 4) รถไฟฟ้าได้ดีน 5) เรือคัน